

17.1.2022

Tiivistelmä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toiminnallisesta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta 2021–2023

Tämä on tiivistelmä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toiminnallisesta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta vuosille 2021–2023. THL:n johtoryhmä on hyväksynyt suunnitelman kesäkuussa 2021.

Suunnitelman tavoite ja lakiperusteisuus

Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa ja ihmisten yhdenvertaisuutta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kaikessa tutkimus-, ohjaus- ja palvelutoiminnassa. Suunnitelma on johtamisen työkalu, joka toteuttaa laitoksen strategiaa ja arvoja. Yhtenä strategisena arvomme on toimia yhdenvertaisuuden suunnannäyttäjänä.

Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen perustuu lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986, jäljempänä tasa-arvolaki) ja yhdenvertaisuuslakiin (1325/2014).

- **Tasa-arvolaki** kieltää välittömän ja välillisen syrjinnän sukupuolen perusteella ja velvoittaa edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa. Laki sisältää myös sukupuolivähemmistöjen syrjintäsuojan sekä veloitteen syrjinnän ehkäisyyn. Lain mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista.
- **Yhdenvertaisuuslaissa** on säännökset yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistämisestä ja syrjinnän kielloista muun henkilöön liittyvän syyn kuin sukupuolen perusteella. Kielletyt syrjintäperusteet ovat ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen sekä muu henkilöön liittyvä syy. Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan, laadittava suunnitelma ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Toiminnallisen suunnitelman lisäksi viranomaisia koskee myös suunnittelovelvoite niiden työnantajaroolissa. THL:llä on lisäksi henkilöstöpoliittinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2021–2023.

Toimenpiteet perustuvat osastojen toimintaan ja priorisoituihin painopisteisiin

THL:n ensimmäinen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2018–2019 laadittiin edellisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmän (2017–2019) toimesta. Aiempaa suunnitelmaa on käytetty uuden suunnitelman laatimisen tukena ottaen huomioon THL:n muuttunut organisaatorakenne. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2021–2023 perustuu 1.1.2021 voimaan tulleeseen [THL:n organisaatorakenteeseen](#).

Suunnitelman valmistelussa on hyödynnetty toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2018–2019 arvioinnin raporttia ja siihen sisältyviä suosituksia. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2021–2023 on integroitu vahvemmin THL:n [strategiaan ja arvoihin](#) sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja THL:n väliseen tulossopimukseen. Yksi strategisista arvoistamme on toimia yhdenvertaisuuden suunnannäyttäjänä.

Osastot ovat arvioineet toimintansa nykytilaa sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmista sekä tietotuotannon katvealueita. Osastot ovat määritelleet osaston toimintaan sekä horisontaalitoimintoihin nivotut priorisoidut painopisteet, tavoitteet, konkreettiset toimenpiteet ja mitattavan lopputuotoksen sekä vastuuyksikön/-yksiköt ja aikataulun.

THL:n tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä seuraa ja arvioi säännöllisesti suunnitelman toimenpiteiden edistymistä. Henkilöstöä ja johtoa informoidaan säännöllisesti suunnitelman etenemisestä ja edistymisestä raportoidaan myös laitoksen osavuositarkastuksissa. Suunnitelma on tarkoitus arvioida ulkopuolisen tahon toimesta vuoden 2023 lopussa.

Suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet

Vastaamme tietotarpeisiin laadukkaasti ja oikea-aikaisesti

Tavoitteenamme on, että tuottamamme tiedon raportointi on saavutettavaa. Tämä tarkoittaa, että tuottamamme tieto on kaikkien käytettävissä kaikissa tilanteissa. Tiedon pitää olla esimerkiksi sellaisessa muodossa, että siihen pääsee käsiksi hyvin myös pelkällä näppäimistöllä ja avustavilla teknologialla ja että käytetyt kuvat ja visuaaliset elementit on selostettu. Tavoitteen saavuttamiseksi teetämme sivuillemme saavutettavuusarviointeja, joiden pohjalta suunnittelemme jatkotoimenpiteet. Arvioimme saavutettavuutta systemaattisesti.

Laajennamme tietotuotantoamme olennaisille katvealueille

Tavoitteenamme on, että tietopohjamme vahvistuu ja laajenee myös niille olennaisille alueille, joista meillä ei vielä tällä hetkellä ole riittävästi tietoa. Lisäämme esimerkiksi ulkomaalaistaustaisten terveyteen, hyvinvointiin sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttöön liittyvää tutkimustietoa. Lisäksi kartoitamme vankiterveydenhuollon nykytilannetta ja kehittämistarpeita naisvankien näkökulmasta. Kokoamme tutkimustietoa vammaisten henkilöiden terveydestä ja hyvinvoinnista helposti hyödynnettävään muotoon. Julkaisemme tuloksia muun

muassa Tutkimuksesta tiiviisti -sarjassa ja Vammaispalveluiden käsikirjassa. Laadimme myös yhdessä yhteistyökumppaniemme ja sidosryhmiemme kanssa systemaattisen väestöryhmittäisen seurantatiedon keruu-, raportointi- ja rahoitussuunnitelman viideksi vuodeksi, jotta eri väestöryhmien hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn tilaa voidaan seurata säännöllisesti ja luotettavasti.

Vahvistamme asiantuntijoidemme intersektionaalisen tarkastelun osaamista, jotta eri väestöryhmät ja niiden väliset risteävät erot ja esimerkiksi moninaiset perheet ja eri sukupuolet otettaisiin paremmin huomioon tietotuotannossamme.

Ylläpidämme tilannekuvaa ja ennakoimme tulevaa

Kehitämme terveyden eriarvoisuuden seurantajärjestelmää ja syrjintää koskevaa tietopohjaa. Laadimme ehdotuksen indikaattoreista, joiden avulla terveyden eriarvoisuuden tilannetta voidaan seurata Suomessa.

Valmistelemme myös syrjintäindikaattoria, joka tuottaa tietoa eri väestöryhmien kokemasta syrjinnästä.

Lisäksi kehitämme rokotusohjelmaa sukupuolinäkökulmasta. Human papilloma virus (HPV) -rokotusten laajentaminen koskemaan poikia aloitettiin syksyllä 2020.

Kiteytämme näkemyksemme muutoksen voimaksi

Edistämme sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta aktiivisella vuoropuhelulla eri sidosryhmiemme kanssa ja tekemällä tietoon perustuvia johtopäätöksiä, jotka saatamme kansalaisten, ammattilaisten ja päättäjien käyttöön. Tuemme esimerkiksi kuntia ja alueiden toimijoita tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi jakamalla tietoa ja työkaluja heidän käyttöönsä ja edistämällä toimijoiden välistä verkostoitumista ja hyvien käytäntöjen jakamista. Lastensuojelun asiakkaiden tasa-arvoa edistetään kehittämällä lastensuojelua yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden kanssa.

Lisäksi vahvistamme vammaisten henkilöiden osallisuutta, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta toteuttamalla vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin kokeiluhankkeen. Hankkeen tavoitteena on, että vammaiset ihmiset saavat joustavasti apua ja tukea elämän eri tilanteisiin ja tarpeisiin kullekin ihmiselle parhaiten sopivalla tavalla.

Tuotamme selkeitä toimintamalleja ja suosituksia väestön, toimijoiden ja päätöksentekijöiden käyttöön

Tuemme viranomaisia ja muita asiantuntijaorganisaatioita sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi muun muassa tarjoamalla koulutusta sekä tuottamalla tietoa ja suosituksia asiantuntijoiden käyttöön. Koulutamme yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin asiantuntijaorganisaatioita sukupuolitetoisista ja monimuotoisuutta edistävästä rekrytointi-, henkilöstö- ja toimintakäytännöistä. Annamme myös vankien kanssa työskenteleville viranomaisille koulutusta seksuaaliväkivallan ehkäisystä vankiloissa ja väkivaltaa kohdanneiden auttamisesta.

Lisäksi tuotamme tutkimustietoa, suosituksia ja käsikirjoja viranomaisten ja ammattilaisten työn tueksi. Pidämme yllä esimerkiksi vammaispalveluiden ja lastensuojelun käsikirjoja, keräämme tietoa kuntien työstä sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä tuotamme tietoa vammaisten lasten, nuorten ja aikuisten kokemasta väkivallasta.

Tuemme sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmäuudistusta

Tavoitteenamme on, että sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat otetaan huomioon arviointitoiminnassamme ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanon ohjauksessa.

Esimerkiksi Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa tavoitteenamme on, että palveluissa huomioidaan haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten erityistarpeet. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden laatua arvioidessamme tarkastelemmekin mahdollisimman kattavasti sitä, kuinka hyvin yhdenvertaisuus toteutuu tulevilla hyvinvointialueilla eri väestöryhmien kohdalla. Tavoitteenamme on myös tuoda työkyvyn tuki osaksi tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksia.

Kehitämme myös mielenterveyspalveluita, edistämme mielenterveyttä ja ehkäisemme itsemurhia. Olemme myös yhdessä eri toimijoiden kanssa perustaneet valtakunnallisen PALOMA-osaamiskeskuksen, joka edistää pakolaistaustaisten ihmisten mielenterveyttä ja parantaa mielenterveyspalveluiden saatavuutta.

Vauhditamme hyvän kasvun kierrettä

Ehkäisemme naiseen kohdistuvaa väkivaltaa toimeenpanemalla Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaa ja Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaa. Lisäämme lähisuhdeväkivaltaa kokeneita asiakkaita työssään kohtaaville ammattilaisille tarkoitettuun verkkokoulutukseen osat kunniaan liittyvästä väkivallasta ja digitaalisesta väkivallasta ja näihin puuttumisesta. Järjestämme myös parisuhdeväkivallan uhreja auttaville MARAK-työryhmille koulutusta kunniaan liittyvästä väkivallasta ja digitaalisesta väkivallasta. MARAK-työryhmät tuovat yhteen alueella työskenteleviä viranomaisia ja järjestötahoja sekä koordinoivat parisuhdeväkivallan uhrille annettavaa tukea.

Tuotamme alueille ja kunnille ohjeet lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi. Julkaisemme lisäksi Lähisuhdeväkivalta 2021 -tilastoraportin, joka kokoaa yhteen tilasto- ja tutkimustietoa muun muassa lähisuhdeväkivallan raportointimääristä, esiintyvyydestä ja uhreille tarkoitettujen erityispalveluiden asiakasmääristä. Kehitämme valtion vastuulla olevia turvakotipalveluja ja Nollalinjaa.

Yhdenvertaisuuden suunnannäyttäjät -arvon toteuttaminen

Tavoitteenamme on toimia yhdenvertaisuuden suunnannäyttäjänä. Tämä tarkoittaa yhdenvertaisempaa, sukupuolittietoista ja saavutettavaa viestintää sekä yhdenvertaisuuden edistämistä tapahtumissamme ja palveluissamme. Järjestämme esimerkiksi asiantuntijoillemme koulutusta yhdenvertaisemmasta viestinnästä ja otamme laitoksellamme käyttöön sukupuolittietoisesta viestinnän keinoja, kuten sukupuolineutraalit nimikkeet. Otamme käyttöön turvallisemman tilan periaatteet koskemaan kaikkia THL:n ulkoisia ja sisäisiä tapahtumia.

Ennalta ehkäisemme ja vähennämme päihteitä käyttäviin ja rahapelejä pelaaviin henkilöihin kohdistuvaa eriarvoisuutta ja stigmaa kokoamalla ja levittämällä listaa hyvistä käsitteistä. Lisäksi laadimme tartuntojen torjunnan verkkosivuista saavutettavat kieliversiot.

Tavoitteenamme on vahvistaa henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusosaamista kannustamalla henkilöstöä suorittamaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskoulutuksen perusteet eOppivassa. Tähtäämme siihen, että 2023 loppuun mennessä henkilöstöstämme vähintään 80 prosenttia on suorittanut koulutuksen.